

Ελάχιστα για τη σχέση του δυτικού πολιτισμού με τον/την ‘άλλο/η’

Του Μιχάλη Κατσιγιάννη

Ο δυτικός πολιτισμός στη σχέση του με τον/την ‘άλλο/η’ έχει αναμφίβολα μια μακρά κακοποιητική παράδοση που ακούει στο όνομα πατερναλισμός και σημαίνει με απλά λόγια την ύπαρξη του δίπολου πλειονοτικές[1] και μειονοτικές ομάδες, με την πρώτη να διεκδικεί – και σε πολύ μεγάλο βαθμό να πετυχαίνει – την κυριαρχία έναντι της δεύτερης. Στη ροή της καθημερινής ζωής το δίπολο αυτό επιτελείται με πρακτικές όπως το καπέλωμα, η υπό όρους έκφραση, η φίμωση συγκεκριμένων ομάδων ή ακόμα και ο αφανισμός τους. Αυτές οι επιτελεστικές πρακτικές κυριαρχίας, επιτήρησης και ελέγχου από μέρους των πλειονοτικών ομάδων καταλήγουν στην περιθωριοποίηση του ‘άλλου’, δηλαδή σε εκείνο το οποίο αντιλαμβάνονται ως παντελώς εκτός τους και από το οποίο θεωρούν ότι απειλούνται.[2] Δεδομένου ότι αυτή η λογική διαχείρισης ορισμένων ανθρώπων γίνεται αποδεκτή από τη συντριπτική πλειοψηφία των πολιτών των δυτικών εθνικών κρατών, οι μειονοτικές και ευάλωτες ομάδες ζουν θα λέγαμε στη σκιά των σημαντικών και νομιμοποιημένων ζώων ως τα σκουπίδια τους, υπάρχουν στο καθεστώς της όλο και περισσότερο αυξανόμενης αορατότητας και ανασφάλειας.

Παρολαυτα, εντός του δυτικού πολιτισμού, μπορεί κανείς/καμιά να εντοπίσει και ανθρώπους προερχόμενους από πλειονοτικές ομάδες, που δεν επαναπαύονται στα προνόμια που τους παρέχει η κοινωνικο-πολιτισμική τους θέση, όπως για παράδειγμα η λευκότητα, η ετεροκανονικότητα ή η οικονομική άνεση, και αγωνίζονται υπέρ των μειονοτικών ομάδων, προσπαθώντας να τους δώσουν φωνή, ορατότητα και αναγνώριση και γενικότερα

επιχειρούν να τους απ-εντάξουν από το καθεστώς επισφάλειας στο οποίο καταδικάζονται να κινούνται. Τι κάνουν δηλαδή όλοι αυτοί οι άνθρωποι; Μιλούν εξ ονόματος των ευάλωτων ομάδων, θεωρώντας ότι με αυτόν τον τρόπο θα καταφέρουν να τους δώσουν την ικανότητα να αποκτήσουν τη δική τους φωνή και δράση. Αυτή είναι θα μπορούσαμε να πούμε η 'θετική' εκδοχή του πατερναλισμού.

Οι υποστηρικτές/τριες των ευάλωτων και μειονοτικών ομάδων χαρακτηρίζονται από το πνεύμα του ανθρωπισμού και της φιλανθρωπίας, θεωρούν δηλαδή ηθικό χρέος τους να υπερασπιστούν τους/τις 'άλλους/ες', επειδή οι τελευταίοι/ες είναι ανίκανοι να υπερασπιστούν τους εαυτούς τους. Οι – ως τους ονομάσουμε – αντιφρονούντες πλειονοτικοί λοιπόν πιστεύουν στην ενδυνάμωση των μειονοτικών ομάδων και επιθυμούν την έναρξη της διαδικασίας της προνομιοποίησής τους, ώστε να γίνουν κι αυτοί/ές σαν όλους/ες τους/τις κανονικούς/ές άλλους/ες. Με άλλα λόγια, δεν αφίστανται των προνομίων τους αλλά απλώς θέλουν να τα αποκτήσουν και οι 'άλλοι/ες', ώστε να είμαστε στο τέλος όλοι/ες ίδιοι/ες και ίσοι/ες. Κι εδώ ακριβώς είναι που εντοπίζουμε το μεγαλείο του πατερναλισμού: τόσο ο απορριπτικός λόγος όσο και ο λόγος της ενσυναίσθησης ως προς τα 'μειονοτικά' υποκείμενα είναι στην πραγματικότητα οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος. Είναι δηλαδή ένας λόγος από τα πάνω που αποσκοπεί σε υπόδειξη τρόπου ύπαρξης. Με άλλα λόγια, η συμμαχία που συστήνουν οι με αυτόν τον τρόπο υποστηρικτές/τριες του 'άλλου', είναι μια άνιση εν τη γενέσει της συμμαχία αφού η εξίσου προνομιοποίηση του 'άλλου' ώστε να γίνουν σαν κι εμάς, το μόνο που εξασφαλίζει είναι τον εξευγενισμό του κατεστημένου διωγμού και δολοφονίας του όποιου 'άλλου'.

Οι άνθρωποι που ζουν σε πάσης φύσεως επισφάλεια έχουν σίγουρα ανάγκη από συνοδοιπόρους στον δύσβατο αγώνα τους για ορατότητα και αναγνώριση των ζώων τους ως αξιοβίωτων. Αυτό όμως που δεν χρειάζονται – γιατί τους/τις πλήττει και τους/τις εξοντώνει – είναι ύπουλη συντροφιά των κεκαλυμμένων προνομιούχων.

Εξάλλου, οι μειονοτικές ομάδες που βρίσκονται στα δυτικά κράτη σηματοδοτούν θα λέγαμε το πλήρωμα του χρόνου: για ολόκληρους αιώνες, ο πολιτισμός της δύσης καταδυνάστευε και κατέστρεφε τις ζωές αυτών των ανθρώπων ποικιλοτρόπως και εξακολουθεί μέχρι και σήμερα να πράττει το ίδιο με περίσσια ικανοποίηση και ζήλο. Όμως, οι μειονοτικές ομάδες δεν είναι εδώ ανάμεσά μας ως φιλοξενούμενοι/ες, δεν πρόκειται δηλαδή για άτομα που αναμένουν να τους θέσουμε τους όρους της διαμονής τους. Δεν είναι εδώ για να απλώσουν διστακτικά το χέρι και να ζητήσουν λίγα προνόμια, λίγη εύνοια κι έναν λόγο συμπάθειας. Δεν είναι εδώ για να προσπαθήσουν να προσαρμοστούν στον πολιτισμό μας και να αφομοιωθούν, ενταχθούν και συμπεριληφθούν. Το απολύτως αντίθετο: είναι εδώ, στα εδάφη της δύσης, στα σχολεία μας, στις συνοικίες μας, στις υπηρεσίες μας, στις πλατείες μας και στους δρόμους μας ακριβώς για να αφαιρέσουν αυτό το μας. Για να καταρρίψουν αυτή την ιδιοκτησιακή λογική. Γιατί αυτή είναι που περιθωριοποιεί, αποκλείει και εγκληματεί. Οι κάθε είδους 'άλλοι/ες' είναι εδώ λοιπόν όχι για να πασχίσουν να μας μοιάσουν αλλά για να διεκδικήσουν και να απαιτήσουν την αποπρονομιοποίηση των πλειονοτικών ομάδων. Δηλαδή τη δική μας αποπρονομιοποίηση, την αχρήστευση και αποδόμηση της – άμεσα και έμμεσα – δολοφονικής μας ηθικής. Είναι εδώ για να μας πάρουν όλα όσα έχουμε, που είναι όλα όσα τους στερήσαμε και τους στερούμε.

Όσοι/ες πραγματικά ενδιαφέρονται για τον τερματισμό της εχθρικής – φασιστικής στην ουσία – ιδεολογίας που κυριαρχεί στον δυτικό πολιτισμό και λέγεται ζωή ανάξια να βιωθεί, θα ήταν καλύτερο να κάνουν όσα περισσότερα βήματα πίσω μπορούν να σκεφτούν να κάνουν, να σωπάσουν όσο το δυνατόν πιο εκκωφαντικά γίνεται, δηλαδή να δώσουν – όχι εν είδει παραχώρησης αλλά εν είδει ετεροχρονισμένης αλληλέγγυας στάσης και συμπεριφοράς – ζωτικό χώρο στον/στην 'άλλο/η'.

Εν κατακλείδι, θεωρώ χρέος μου να αναφερθώ στην ίδια τη φύση του παρόντος κειμένου. Γράφοντας αυτές τις λέξεις, εγώ, ένας προνομιούχος – τουλάχιστον σε σχέση με ποικίλες μειονοτικές

ομάδες – αισθάνομαι ότι επιτηρώ τις ζωές όλων όσων απορρίπτονται μετά βδελυγμίας από τους χώρους της δύσης, ότι προσπαθώ να προσδιορίσω τις υπάρξεις τους και εν τέλει, οριοθετώ και αναγνωρίζω κατά το δοκούν και από τα πάνω. Γι' αυτό το λόγο και με σαφώς δηλωμένο απολογητικό τόνο, αναφέρω ότι εντάσσω πλήρως τον εαυτό μου σε αυτούς/ές που επιβάλλεται να αποστασιοποιηθούν από την πρακτική κάθε είδους πατερναλισμού.

[1] Ως πλειονοτικές ομάδες, νοούνται τα υποκείμενα που συνήθως ονομάζονται 'νοικοκυραίοι/ες', όπως για παράδειγμα το εθνικό, ετεροκανονικό, αρτιμελές, υπάκουο στο δόγμα νόμος και τάξη υποκείμενο κ.λπ.

[2] Ως 'άλλο', νοείται οποιαδήποτε ύπαρξη δεν εμπίπτει στις – κοινωνικά κατασκευασμένες – δομές του δυτικού πολιτισμού και γίνεται αντιληπτή ως κάτι αλλότριο, επικίνδυνο και αρνητικά παράξενο, όπως για παράδειγμα, οι μετανάστες/τριες, οι πρόσφυγες/ισσες, οι ρομά, οι τρανς, οι ομοφυλόφιλοι, οι ανάπηροι κ.λπ.